

Dr. sc. Ante Novokmet

Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

PRAVO ŽRTVE DA ZAHTIJEVA KONTROLU NEPOKRETANJA KAZNENOG POSTUPKA PREMA ČL. 11. DIREKTIVE O MINIMALNIM PRAVIMA ŽRTAVA I USKLAĐENOST BOSANSKO- HERCEGOVAČKOG I HRVATSKOG PRAVA

Direktiva 2012/29/EU o uspostavi minimalnih standarda, prava, podrške i zaštite žrtava kaznenih djela donesena je 25. listopada 2012. Tim pravilima su zajamčena minimalna prava žrtava na cjelokupnom području EU-a, uključujući odgovarajuću potporu, informiranje i zaštitu. Države članice EU dužne su do 16. studenoga 2015. prilagoditi svoja nacionalna zakonodavstva, no ta obveza predstoji i državama koje su na putu u članstvo u EU. U radu se najprije analizira pravo žrtve da zahtijeva kontrolu nepokretanja kaznenog postupka prema čl. 11. Direktive, te se prikazuju komparativna rješenja u srodnim pravnim sustavima. Naposljetku se obrađuje problematika kontrole nepokretanja kaznenog postupka u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj, daje ocjena usklađenosti bosansko-hercegovačkog i hrvatskog prava sa čl. 11. Direktive, te neka rješenja regulacije tog instituta de lege ferenda.

Gljučne riječi: Žrtva; Oštećenik; Supsidijarni tužitelj; Direktiva 2012/29/EU; Kontrola nepokretanja kaznenog postupka.

1. UVODNE NAPOMENE

Tijekom dugotrajnog povijesnog razvoja kaznenog procesnog prava, procesni položaj žrtve¹ kaznenog djela prošao je kroz brojne promjene.² Za

Ante Novokmet, ante.novokmet@pravos.hr:

¹ O žrtvi u užem i širem smislu, vid. Z. Šeparović, *Viktimologija: studije o žrtvama*, Zagreb 1987, 99.

² O povijesnom razvoju kaznenog procesnog prava, vid. V. Bayer, *Kazneno procesno pravo*

razliku od najstarijih oblika kaznenih postupaka, u kojim se oštećenik pojavljivao kao procesni subjekt s ulogom ovlaštenog tužitelja, danas se u suvremenim kaznenim postupcima njegov procesni položaj uglavnom svodi na ulogu procesnog sudionika i svjedoka u kaznenom postupku. Takav razvoj rezultat je podržavljenja kaznenog postupka, tj. procesa u kojem je država postupno monopolizirala moć fizičke prisile i uredila sustav javnog kažnjavanja za slučajeve povrede društvenih pravila ponašanja.³ Daljnja logična prateća posljedica bila je uvođenje posebnog državnog službenika zaduženog za progon počinitelja kaznenih djela. Najprije je to, u doba inkvizitornog kaznenog postupka, bio inkvirent sa svim nedaćama do kojih je došlo kumulacijom procesnih funkcija u rukama istog subjekta, da bi se prihvaćanjem akuzatornog načela i stroge podjele procesnih funkcija u suvremenom mješovitom tipu kaznenog postupka profiliralo javno tužiteljstvo, tj. državno odvjetništvo kao posebni državni organ zadužen za sustavni progon počinitelja kaznenih djela po službenoj dužnosti.⁴ Taj posebni, od državne vlasti postavljeni organ, dobio je ovlaštenje i dužnost da *ex officio* reagira i poduzima kazneni progon počinitelja kaznenog djela u javnom interesu bez obzira na volju oštećenika.⁵ Definitivnim uobličanjem državnog odvjetništva, kao ovlaštenog tužitelja za oficijelne delikte, oštećenik je ispao iz igre kao potencijalni davatelj inicijative za započinjanje kaznenog postupka, te je njegov položaj ovlaštenog tužitelja gotovo u cijelosti iščezao pred ustanovom državnog odvjetništva. Stoga je u mnogim zemljama državno odvjetništvo do te mjere monopoliziralo funkciju kaznenog progona da se oštećenik uopće ne pojavljuje kao ovlašteni tužitelj u kaznenom postupku,⁶ dok su u drugima prava oštećenika znatno ograničena i svedena na rijetke intervencije u kaznenom postupku na strani ovlaštenog tužitelja.⁷

– odabrana poglavlja, *Knjiga II, Povijesni razvoj kaznenog procesnog prava*, Zagreb 1995, 3–154.

³ D. Krapac, *Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije*, Zagreb 2012, 2–4.

⁴ Detaljnije o nastanku ustanove državnog odvjetništva, vid. V. Ljubanović, *Kazneno procesno pravo – izabrana poglavlja*, Osijek 2002, 42–43.

⁵ Opširnije o načelu oficijelnosti kaznenog progona, vid. D. Krapac, 84–93.

⁶ Tako se u Nizozemskoj oštećenik uopće ne može pojaviti kao ovlašteni tužitelj u kaznenom postupku. Jedino se može pridružiti postupku u kojem nastupa kao ovlašteni tužitelj državni odvjetnik i podnijeti zahtjev za naknadu štete. Vid. M. Blom, P. Smit, "The Prosecution Service Function within the Dutch Criminal Justice system", *Coping with Overloaded Criminal Justice Systems*, (eds. J. M. Jehle, M. Wade), The Rise of Prosecutorial Power Across Europe, Heidelberg 2006, 251–252.

⁷ Danas se oštećenik pojavljuje kao ovlašteni tužitelj samo kod manjeg broja lakših kaznenih djela koja se progone po privatnoj tužbi jer za ta djela država nema posebnog interesa, a pojedina zakonodavstva poznaju ustanovu supsidijarnog tužitelja gdje se oštećenik ipak može pojaviti kao ovlašteni tužitelj za oficijelne delikte pod suspenzivnim uvjetom, ukoliko državni odvjetnik odustane od kaznenog progona ili uopće ne pokrene kazneni postupak premda postoje zakonski uvjeti za kazneni progon.

Međutim, potrebno je istaknuti da procesna zakonodavstva predviđaju, u većoj ili manjoj mjeri, određene instrumente nadzora nad radom državnog odvjetnika, kako bi se osiguralo dosljedno funkcioniranje kaznenog pravosuđa, tako da se kazneni postupak pokreće i vodi uvijek i samo onda kada su ispunjeni zakonski uvjeti za kazneni progon. Na taj se način osigurava da državni odvjetnik ne zloupotrebljava široke mu dane ovlasti, te da pri odabiru predmeta u kojima će progoniti postupka isključivo po kriterijima struke, a ne prema dnevnopolitičkim potrebama. U tom se smislu država najčešće okreće oštećeniku i, u pravilu, traži od njega da dade početnu inicijativu za kontrolu odluke državnog odvjetnika kada on uopće ne želi poduzeti kazneni progon ili je tijekom postupka odustao od kaznenog progona.

Posljednjih tridesetak godina značajno se intenzivirao interes za procesna prava oštećenika, uslijed čega sve više prodire shvaćanje da u suvremenom kaznenom postupku nije dovoljno voditi računa samo o interesima okrivljenikove obrane, nego da jednaku pažnju treba pridati interesima i procesnim pravima oštećenika.⁸ Taj novi razvoj može se pratiti u okviru UN-a i Vijeća Europe.⁹ Tako je u okviru UN-a donesena Deklaracija o temeljnim pravima žrtava kaznenih djela i zlorabe moći iz 1985, a kada je riječ o Vijeću Europe, važno je spomenuti preporuke o položaju i pravima žrtve u kaznenom postupku: Preporuka R(85)11 o položaju žrtve u okviru kaznenog prava i postupka, Preporuka R(87)21 o pomoći žrtvama i sprječavanju viktimizacije i Preporuka R(06)8 o pomoći žrtvama kaznenih djela. No, ti instrumenti nisu imali karakter pravnoobvezujućih dokumenata sve do donošenja Okvirne odluke o položaju žrtava u kaznenom postupku od 15. ožujka 2001.¹⁰ Iako je Okvirna odluka bila prvi pravnoobvezujući instrument, ipak nije naišla na plodno tlo u pojedinim državama članicama jer je implementacija bila slaba, spora i neučinkovita, pa je Komisija mogla konstatirati da nije ostvaren bitan pomak u odnosu na stanje u nacionalnim zakonodavstvima prije donošenja Okvirne odluke.¹¹ Uočene manjkavosti Komisija je odlučila ispraviti dono-

⁸ Tako je u praksi Europskog suda za ljudska prava razvijen tzv. koncept pozitivnih obaveza države među kojima prominentno mjesto zauzima i pravo žrtve na učinkovitu istragu kao temeljno ljudsko pravo žrtava kaznenih djela. – Usp. V. Batistić Kos, *Positive obligations under the European Convention on the protection of human rights and fundamental freedoms*, Narodne novine, Zagreb 2012, 3 i dalje.

⁹ O utjecaju međunarodnog kaznenog prava na razvoj prava žrtve kaznenih djela, vid. K. Turković, „Utjecaj međunarodnog kaznenog prava na razvoj prava žrtve međunarodnih kaznenih djela te žrtava općenito u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 5/2004, 865–937.

¹⁰ Vid. M. Groenhuijsen, A. Pemberton, „The EU Framework Decision for Victims of Crime: Does Hard Law Make a Difference“, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 1/2009, 43–59.

¹¹ M. Groenhuijsen, „The development of international policy in relation to victims of crime“, *International Review of Victimology* 20/2014, 36.

šenjem Direktive 2012/29/EU o uspostavljanju minimalnih standarda prava, podrške i zaštite žrtava kaznenih djela. Taj dokument nije značajan samo zbog toga što predstavlja novi i dodatni napor unutar EU da se kroz Direktivu kao pravno jači instrument propišu, prošire i učvrste u nacionalnim zakonodavstvima prava žrtve, nego Direktiva ide i korak dalje, pa su predviđeni dodatni instrumenti prava, podrške i zaštite žrtava kaznenih djela.¹² Jedan od njih je i pravo žrtve da zahtijeva kontrolu nepokretanja kaznenog postupka prema čl. 11 Direktive. Stoga se u nastavku rada najprije analizira čl. 11 Direktive o pravu žrtve da zahtijeva kontrolu nepokretanja kaznenog postupka, prikazuju komparativna rješenja ovog problema u Njemačkoj i Italiji, obrađuje problematika kontrole nepokretanja kaznenog postupka u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj, te se daje zaključna ocjena usklađenosti bosansko-hercegovačkog i hrvatskog prava s čl. 11 Direktive.

2. ČLANAK 11 DIREKTIVE EUROPSKE KOMISIJE I PARLAMENTA O USPOSTAVLJANJU MINIMALNIH STANDARDNA PRAVA, PODRŠKE I ZAŠTITE ŽRTAVA KAZNENIH DJELA

Direktive Europske komisije i parlamenta o uspostavljanju minimalnih standarda prava, podrške i zaštite žrtava kaznenih djela donesena je 25. listopada 2012.¹³ Njezinim donošenjem stvorena je na razini EU baza instrumenata kojima se nastoji osigurati prava, zaštitu i podršku žrtvama kaznenih djela. Ovdje je potrebno istaknuti da je Direktiva pravnoobvezujuća za sve države članice, no nema sumnje da će i države koje tek pristupaju EU u procesu pregovora morati udovoljiti njezinim zahtjevima. Ipak, pravna obveznost Direktive ne znači i njezinu apsolutnu transformaciju takva kakva jest u zakonodavstva pojedinih država. Naime, države članice su dužne uskladiti svoja nacionalna zakonodavstva pri čemu je svakoj od njih prepušteno da sama odlučuje o načinu na koji će uskladiti svoje zakonodavstvo s zahtjevima Direktive. To znači da je državama ostavljen izvjestan prostor da konačno rješenje prilagode u mjeri u kojoj je to nužno da bi se ostvario cilj zbog kojeg je direktiva u prvom redu i bila usvojena, no to ne implicira da svaka država članica u području direktive mora imati jednake norme niti da one moraju biti istovjetne odredbama Direktive.¹⁴

¹² Vid. C. Kulesza, "Directive 2012/29/EU of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime", *Improving Protection of Victims' Rights: Access to Legal Aid* (eds. P. Wiliński, P. Karlik), Adam Mickiewicz University, Poznan 2014, 139 i dalje.

¹³ Direktiva Europske komisije i parlamenta o uspostavljanju minimalnih standarda prava, podrške i zaštite žrtava kaznenih djela od 25. listopada 2012, br. 2012/29/EU, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32012L0029>.

¹⁴ Usp. S. Rodin, T. Čapeta, *Učinci direktive Europske unije u nacionalnom pravu*, Zagreb 2008, 7–8.

Pravo žrtve da zahtijeva kontrolu nepokretanja kaznenog postupka eksplicitno je propisano u čl. 11. Direktive. Stoga će u nastavku biti prikazani zahtjevi iz čl. 11. kako bi se mogao odrediti temeljni okvir za razmatranje i ocjenu usklađenosti bosansko-hercegovačkog i hrvatskog prava.

Tako čl. 11, st. 1. propisuje dužnost svake države članice da žrtvi kaznenog djela osigura pravo na preispitivanje odluke o nepokretanju kaznenog postupka uzimajući u obzir procesni položaj koji žrtva ima u relevantnom kaznenopravnom sustavu. Procesno ostvarenje tih zahtjeva Direktiva u potpunosti prepušta nacionalnom pravu.

U čl. 11, st. 2. Direktiva predviđa da pravo zahtijevati kontrolu nepokretanja kaznenog postupka ima i ona žrtva čiji položaj još uvijek nije formalno konstituiran, budući da uzima u obzir situaciju kako se u pojedinim državama formalni položaj žrtve kaznenog djela uspostavlja tek nakon što je tijelo kaznenog progona formalno pokrenulo kazneni postupak protiv neke osobe. U tim slučajevima Direktiva zahtijeva da barem žrtve težih kaznenih djela moraju imati osigurano pravo da zahtijevaju kontrolu nepokretanja kaznenog postupka, premda u procesnom smislu taj položaj još nisu stekle.

Nadalje, čl. 11, st. 3. izričito propisuje da su države članice dužne osigurati žrtvi pravo da bude obaviještena o odluci o nepokretanju kaznenog postupka bez nepotrebnog odugovlačenja. Pri tome nije dovoljno samo propisati pravo na obavijest, nego su države dužne osigurati i dostatnu informacijsku osnovu kako bi žrtva mogla odlučiti želi li osporavati odluku o nepokretanju kaznenog postupka.

Potom, u čl. 11, st. 4. Direktiva predviđa situaciju kada je odluku o nepokretanju kaznenog postupka donijelo najviše tijelo u hijerarhijskoj strukturi tijela kaznenog progona protiv čije odluke u nacionalnom pravu nije moguće izjaviti pravni lijek, pa propisuje da je tada moguće kontrolu osigurati u okviru tog istog tijela s tim da kontrolu treba provesti druga službena osoba koja nije sudjelovala u donošenju prvotne odluke.

Konačno, u čl. 11, st. 5. predviđena je iznimka prema kojoj neće biti dozvoljena kontrola nepokretanja kaznenog postupka ukoliko je takva odluka zasnovana na domaćim pravom priznatim konsenzualnim oblicima postupanja (*out of court settlement*).

Navedeni zahtjevi dodatno su pojašnjeni u uvodnim odredbama Direktive (t. 43, 44, 45). Tako se ističe da su kontroli podložne negativne odluke državnog odvjetnika, te drugih tijela za provedbu zakona kao što je policija, ali ne i odluke suda, te da kontrolu treba provesti osoba ili tijelo različito od tijela koje je donijelo osporavanu odluku (t. 43). Dakle, Direktiva ne postavlja izričiti zahtjev da kontrola mora biti povjerena sudu, pa ona može biti pro-

vedena i u okviru nekog drugog tijela koja ispunjava jamstvo nepristranosti i neovisnosti. Ipak, realno ta jamstva ispunjava samo sudbena vlast, pa je za očekivati da će države članice kontrolu nastojati uspostaviti u okviru suda. Važno je istaknuti da kontroli podliježe ne samo odluka državnog odvjetnika kojom on uopće ne želi poduzeti kazneni progon, nego i odluka kojom obustavlja postupak, ili pak odustaje od podnesene optužnice (t. 44). Konačno, kada je riječ o tzv. konsenzualnim oblicima postupanja, u Direktivi se ističe da predmetom kontrole nepokretanja kaznenog postupka neće biti samo ono konsenzualno postupanje koje je rezultiralo izricanjem opomene ili nametanjem dužnosti ispunjenja kakve obveze (t. 45).

3. KONTROLA NEPOKRETANJA KAZNENOG POSTUPKA U NJEMAČKOJ I ITALIJI

3.1. Njemačka

Njemački model kontrole nepokretanja kaznenog postupka poznat je pod nazivom „postupak nalaganja podizanja optužbe“ (*Klageerzwingungsverfahren*).¹⁵ Tako, ukoliko državni odvjetnik odbaci kaznenu prijavu ili tijekom odnosno po okončanju istrage odustane od kaznenog progona, o toj odluci treba obavijestiti podnositelja kaznene prijave, uz obrazloženje iz kojih je razloga donio takvu odluku. No, ako je podnositelj prijave ujedno i oštećenik, poučit će ga o mogućnostima podnošenja prigovora i predviđenom roku za njegovo ulaganje (§ 171 StPO). Oštećenik može podnijeti prigovor državnom odvjetniku u roku od 14 dana od primitka rješenja o odbačaju kaznene prijave ili obustavi postupka (§ 172, st. 1 StPO). Ukoliko državni odvjetnik ne usvoji njegov prigovor, oštećenik ima pravo u daljnjem roku od mjesec dana zatražiti sudsku odluku (§ 172, st. 2 StPO). Tom prilikom, oštećenik je u svojem prijedlogu dužan navesti činjenice kojima se obrazlaže podizanje optužnice, kao i dokaze na temelju kojih se te činjenice mogu dokazati (§ 172, st. 3 StPO). O prijedlogu oštećenika odlučuje Viši pokrajinski sud.¹⁶ Nakon što je razmotrio konkretni predmet, sud može odbaciti prijedlog ako nema dovoljno dokaza za podizanje optužnice i o tome će izvijestiti podnositelja, tužitelja i okrivljenika (§ 174, st. 1 StPO). U tom slučaju, optužnica se može podići samo na osnovu novih činjenica i dokaza.

Međutim, ukoliko sud nakon saslušanja okrivljenika smatra da je prijedlog osnovan, tada će donijeti odluku o podizanju optužnice (§ 175 StPO).

¹⁵ Vid. K. Schroth, *Die Rechte des Opfers im Strafprozess*, Hüthig Jehle Rehm 2012, 333–337.

¹⁶ Direktno prebacujući funkcionalnu nadležnost za odlučivanje o prijedlogu oštećenika na viši sud, zakonodavac je htio osigurati jamstvo nepristranosti sudovima koji mogu doći u obzir da sude u prvom stupnju. – Usp. C. Roxin, B. Schünemann, *Strafverfahrensrecht*, Ein Studienbuch, München 2012, 326.

Za podizanje optužnice nadležno je državno odvjetništvo. Time se, doduše, formalno poštuje akuzatorno načelo, no ono je materijalno znatno ograničeno zbog vezanosti državnog odvjetništva za odluku suda, napominje *Roxin*.¹⁷ Drugim riječima, sud će svojom odlukom nadomjestiti odluku državnog odvjetnika i naložiti mu da poduzme odnosno nastavi kazneni progon. Međutim, ovaj oblik nadzora pati od određenih nedostataka koji se odnose primarno na nalaganje suda državnom odvjetništvu da podnese optužnicu i na taj način dade poticaj sudu da sudi.¹⁸ Nema sumnje da ovakvo ovlaštenje suda podriva temeljne zahtjeve koji proizlaze iz načela akuzatornosti, a pokazuje se upitnim u praksi jer državni odvjetnik taman da i udovolji formalnoj dužnosti još uvijek može, uvjeren da je ranije ispravno postupio, svojim procesnim ponašanjem dovesti do obustave postupka ili oslobađajuće presude.¹⁹

3.2. Italija

U slučaju da državni odvjetnik ne želi pokrenuti kazneni postupak, u Italiji je predviđen specifičan oblik sudske kontrole. Za razliku od Njemačke, gdje do sudske kontrole dolazi tek na poticaj oštećenika, talijanski model predviđa obaveznu sudsku kontrolu negativne odluke državnog odvjetnika. Drugim riječima, državni odvjetnik ne može svojom odlukom jednostrano odustati od kaznenog progona, nego je dužan u takvoj situaciji podnijeti sucu za prethodna istraživanja (*giudice per le indagini preliminari*) tzv. zahtjev za arhiviranje kaznene prijave (*richiesta di archiviazione per infondatezza della notizia di reato*, čl. 408 CPP). Stoga će do formalnog odustanka od kaznenog progona doći tek kada sudac za prethodna istraživanja obrazloženim nalogom obustavi postupak, nakon što je prethodno proučio spis predmeta (čl. 409, st. 1 CPP). Naime, kada smatra da je kaznena prijava neosnovana, tj. da nema dovoljno dokaza da je određena osoba počinila kazneno djelo (čl. 408, st. 1 CPP), ili je, pak, i nakon šest mjeseci od zaprimanja kaznene prijave počinitelj nepoznat (čl. 415, st. 1 CPP), državni je odvjetnik dužan podnijeti sucu za prethodna istraživanja tzv. zahtjev za arhiviranje zbog neosnovanosti kaznene prijave.²⁰

¹⁷ *Ibid.*, 330.

¹⁸ Istraživanja novijeg datuma pokazuju blago povećanje broja podnesenih prigovora i usvojenih zahtjeva od strane suda, ali je ta brojka još uvijek niska. Tako je *Meyer-Krapp*, istražujući sudsku praksu, zaključila da se postupak nalaganja podizanja optužbe pokreće kod znatno manje od 1 % svih slučajeva obustave postupka, te je uspješnost takvih postupaka također daleko ispod 1 %. – Usp. E. Meyer-Krapp, *Das Klageerzwingungsverfahren*, Dissertation, Juristischen Fakultät der Georg August Universität zu Göttingen, Göttingen 2008, 101–107, https://ediss.uni-goettingen.de/bitstream/handle/11858/00-1735-0000-0006-B345-3/meyer_krapp.pdf?sequence=1.

¹⁹ Tako, D. Krapac, D. Lončarić, *Oštećenik kao tužitelj u krivičnom postupku*, Zagreb 1985, 17.

²⁰ Iako čl. 408 CPP predviđa da se zahtjev za arhiviranje podnosi zbog neosnovanosti kaznene prijave (*infondatezza della notizia di reato*), ipak čl. 411 CPP propisuje da se zahtjev

O podnesenom zahtjevu državni odvjetnik će, doduše, obavijestiti oštećenika i poučiti ga da može podnijeti prigovor protiv te odluke. Međutim, okolnost da je oštećenik podnio prigovor nema poseban značaj za konstituiranje kontrole odustanka od kaznenog progona. Naime, sud kontrolira svaki odustanak državnog odvjetnika od kaznenog progona, s obzirom na to da državni odvjetnik nikada ne može jednostrano odbaciti kaznenu prijavu ili obustaviti postupak, nego uvijek mora zatražiti od suda da tu njegovu procjenu uobliči formalnom odlukom. Stoga, prigovor oštećenika može biti eventualno značajan s aspekta širine sudske kontrole, ukoliko oštećenik upozori na propuste državnog odvjetnika odnosno na bitne činjenice koje bi trebalo istražiti i dokaze koje bi trebalo prikupiti.²¹ Prilikom odlučivanja o zahtjevu, sudac za prethodna istraživanja će, ukoliko prihvati zahtjev, obrazloženim nalogom obustaviti postupak i vratiti spise državnom odvjetniku (čl. 409, st. 1 CPP). Ukoliko, pak, posumnja u ispravnost odluke državnog odvjetnika, tada će zakazati posebno ročište za odlučivanje o potrebi daljnjeg kaznenog progona. Nakon što sasluša sve pozvane osobe i razmotri njihove kontradiktorne tvrdnje, sudac prethodnih istraživanja može: a) obustaviti postupak i odbiti prigovor kao neosnovan ako smatra da je zahtjev državnog odvjetnika utemeljen; b) vratiti predmet državnom odvjetniku i odrediti primjereni rok za provođenje dodatnih istraživanja (čl. 409, st. 4 CPP); c) naložiti državnom odvjetniku podizanje optužnice u roku od deset dana ukoliko smatra da rezultati provedenih istraživanja daju dovoljno osnova za podizanje optužnice.²²

Iz prikazanog talijanskog modela proizlazi da je prihvaćen jedan osebujan način kontrole nepokretanja kaznenog postupka gdje sud ne samo da kontrolira, nego i donosi formalnu odluku o obustavi ili nastavku postupka. I ovdje se jasno očitava problematika dosljedne primjene akuzatornog načela budući da sud svojom odlukom kojom dopušta odustanak od kaznenog progona, a osobito odlukom kojom nalaže državnom odvjetniku da provede dodatna istraživanja, odnosno da podigne optužnicu stavlja državnog odvjetnika pred gotov čin. U takvoj situaciji podizanje optužnice predstavlja samo formalno udovoljavanje akuzatornom načelu budući da je sud stvarno već ranije donio odluku, pa se i talijanskom kao i njemačkom modelu može uputiti ista kritika jer dolazi do nepoželjnog zadiranja u suda u funkciju kaznenog progona.

može podnijeti i u drugim slučajevima u kojima postoje procesne smetnje za pokretanje kaznenog postupka, ili je nastupila zastara kaznenog progona ili da djelo uopće nije kazneno djelo. – Vid. G. Barbuto *et al.*, *Compendio di diritto processuale penale*, Santarcangelo di Romagna 2012, 259–260.

²¹ Vid. F. Ruggieri, S. Marcolini, "Italy", *Toward a prosecutor for the European Union*, (ed. K. Ligeti), Volume I, A Comparative Analysis, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon 2013, 392–393.

²² A. Di Amato, *Criminal Law in Italy*, Kluwer Law International 2011, 162.

4. OCJENA USKLAĐENOSTI BOSANSKOHERCEGOVAČKOG I HRVATSKOG PRAVA S ČL. 11 DIREKTIVE EU/29/2012

4.1. Bosna i Hercegovina

Odmah na početku mora se istaknuti da pitanje kontrole nepokretanja kaznenog postupka u BiH nije riješeno na zadovoljavajućoj razini. Štoviše, državni odvjetnik je u toj mjeri monopolizirao funkciju kaznenog progona,²³ da uopće ne postoji mogućnost kaznenog progona po privatnoj tužbi, a ustanova supsidijarnog tužitelja koju je kazneno pravosuđe BiH poznavalo dugo godina jednostavno je napuštena stupanjem na snagu ZKP iz 2003.²⁴

Od te velike reforme do danas prošlo je ukupno jedanaest godina. Iako je reforma imala za cilj usklađivanje domaćeg zakonodavstva s međunarodnim standardima o ljudskim pravima, zakonodavac je u znatnoj mjeri zanemario interese oštećenika i na taj način marginalizirao njegov položaj u kaznenom postupku, premda je na međunarodnoj razini primjetan bitan pomak u uspostavljanju i jamčenju procesnih prava oštećenika.²⁵ Stoga se u teoriji ističe potreba za jasnim pozicioniranjem procesnog položaja oštećenika, budući da aktivno sudjelovanje oštećenika u kaznenom postupku osigurava ne samo njegovo pravo na moralnu satisfakciju i naknadu štete prouzrokovane kaznenim djelom, nego ima i javnopravni karakter s obzirom na to da on može dati značajan doprinos pravilnom i potpunom utvrđivanju činjeničnog stanja i efikasnosti kaznenog postupka.²⁶

²³ Detaljnije o položaju državnog odvjetništva u BiH, vid. H. Sijerčić-Čolić, *Krivično procesno pravo, Knjiga I, Krivičnoprocesni subjekti i krivičnoprocesne radnje*, Sarajevo 2005, 170–171.

²⁴ U Bosni i Hercegovini je, krajem 19. st., najprije 1873, a onda novim Zakonikom o krivičnom postupku iz 1891, kazneni postupak uređen po uzoru na austrijski (Glaserov) ZKP iz 1873. Zanimljivo, za razliku od svojeg austrijskog uzora ZKP iz 1891, nije prihvatio ustanovu supsidijarnog tužitelja, nego se pitanje kontrole nad nepokretanjem kaznenog postupka nastojalo osigurati pojačanom kontrolom u okviru hijerarhijske strukture državnog odvjetništva. To se rješenje opravdavallo jamstvom stroge objektivnosti državnog odvjetništva koja je trebalo omogućiti ne samo sustavan progon počinitelja kaznenih djela, nego i dostojnu zaštitu privatnih interesa osobe oštećene kaznenim djelom. Takvo je uređenje ostalo sve do stupanja na snagu Zakona o sudskom krivičnom postupku iz 1929, kada su sve jugoslavenske zemlje dobile jedinstveni kazneni postupak koji je, između ostalog, predviđao ustanovu supsidijarnog tužitelja. U narednom periodu razvoja kaznenog procesnog prava, osim ZKP iz 1948, ustanova supsidijarnog tužitelja zadržala se u Bosni i Hercegovini sve do 2003, kada je u posvemašnjoj reformi kaznenog postupka prihvaćen model državnoodvjetničke istrage i napuštena, može se reći tradicionalna, ustanova supsidijarne tužbe. Vid. N. Pivić, „Historijski prikaz položaja oštećenog u krivičnom postupku“, *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici* 8/2011, 164–174.

²⁵ Za kritiku, vid. T. Bubalović, „Novela zakona o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine od 17. 6. 2008. – pozitivna rješenja i iznevjerena očekivanja“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* 2/2008, 1155.

²⁶ A. Dautbegović, N. Pivić, „Položaj oštećenog u krivičnom postupku Bosne i

Zakonodavac kao da je izgubio iz vida da i oštećenik mora imati zakonom propisana, a u praksi postupanja tijela kaznenog postupka zajamčena temeljna ljudska prava i slobode. Naime, jednako kao što okrivljenik ima pravo na poštivanje i zaštitu svojih temeljnih prava u kaznenom postupku, tako je i pravo na učinkovitu istragu temeljno ljudsko pravo žrtava kaznenih djela.²⁷ Unatoč tim na EU pozornici priznatim pravima žrtve odnosno oštećenika, zakonodavac je u svojoj namjeri da se učinkovito bori protiv različitih oblika kriminaliteta zanemario interese oštećenika u kaznenom postupku, a danas je njegova pozicija ograničena na ulogu svjedoka i mogućnost podnošenja imovinskopravnog zahtjeva.²⁸

Polazeći od teksta ZKP, oštećenik je osoba kojoj je osobno ili imovinsko pravo kaznenim djelom povrijeđeno ili ugroženo (čl. 20h. ZKP). Pri tome, ZKP uopće ne definira formalni pojam žrtve kaznenog djela, nego je samo sporadično spominje na nekim mjestima (čl. 228, st. 2 i 279, st. 3 ZKP).²⁹ Stoga, *de facto* žrtva kaznenog djela ostvaruje svoj procesni položaj u osobi oštećenika podnošenjem kaznene prijave budući da zakonodavac svakom građaninu, pa logično i žrtvi kaznenog djela, propisuje pravo (ne dužnost!) podnošenja kaznene prijave (čl. 214, st. 1 ZKP).³⁰

Mogućnost za oštećenika da zahtijeva kontrolu nepokretanja kaznenog postupka iznimno je usko postavljena. Tako, ukoliko državni odvjetnik donese odluku o neprovođenju istrage, ZKP propisuje obavezu tužitelja da o tome obavijesti oštećenika odnosno podnositelja prijave u roku od tri dana, a nakon čega oštećenik kao i podnositelj prijave imaju pravo podnijeti pritužbu uredu tužitelja u roku od osam dana (čl. 216, st. 4 ZKP). Pored toga, državni odvjetnik može tijekom istrage odustati od kaznenog progona i obustaviti istragu. I u toj situaciji postoji dužnost obavještanja o odustanku od kaznenog progona i davanja upozorenja oštećeniku da može podnijeti pritužbu uredu tužitelja (čl. 224, st. 2 ZKP).³¹ Iz navedenog, proizlazi da

Hercegovine“, *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici* 5/2010, 11–12.

²⁷ Opširnije o obvezi provođenja učinkovite istrage, vid. Z. Đurđević, „Pravo na učinkovitu istragu u kaznenim predmetima: analiza hrvatske prakse i prava“, *Zbornik radova Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, Zagreb 2014, 106 i dalje.

²⁸ Usp. Z. S. Pavlović, „Neke specifičnosti oštećenog kao supsidijarnog tužioca (u kaznenom procesnom pravu Republike Srbije)“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 3/2012, 628.

²⁹ O žrtvi i oštećeniku u Bosni i Hercegovini, vid. Lj. Filipović, „Položaj oštećenog u krivičnom postupku“, *Pravo i pravda* 1/2009, 306–308.

³⁰ Dautbegović i Pivić ističu da nakon prijave kaznenog djela, zakonodavac nije predvidio obavezu onoga kome se prijava podnosi da prijavitelju pruži informacije o proceduri koja će uslijediti nakon podnošenja prijave. Autori stoga predlažu potrebu detaljnijeg reguliranja procesnih prava oštećenika i propisivanje dužnosti tijela kaznenog postupka da upoznaju oštećenika s njegovim pravima u postupku. – A. Dautbegović, N. Pivić, 14.

³¹ Lj. Filipović, 308–309.

oštećenik ima samo pravo na obavijest o odustanku od kaznenog progona, ali ne i pravo na uvid u spis predmeta, odnosno dobivanje potrebnih informacija da bi mogao odlučiti hoće li podnijeti pritužbu. Ipak, Direktiva zahtijeva da tijelo kaznenog progona pruži oštećeniku dostatnu informacijsku osnovu za stvaranje odluke o podnošenju pritužbe, pa bi tu dužnost trebalo i propisati *de lege ferenda*. No, što se dalje u procesnom smislu događa s pritužbom, ne proizlazi iz teksta zakona. Situacija za oštećenika je krajnje neizvjesna jer nije propisano tko će, u kojem roku i kako odlučiti o pritužbi i kakve će to posljedice imati za daljnji tijek postupka. Budući da nije propisana nikakva procesna mogućnost da oštećenik na bilo koji način sazna je li i na koji način je odlučeno o njegovoj pritužbi, tada je postojeće pravo na pritužbu mrtvo slovo na papiru, a ne mogućnost zahtijevanja učinkovite kontrole nad nepokretanjem kaznenog postupka. Stoga se može zaključiti da, premda je predviđen mehanizam kontrole, on ipak pati od određenih strukturalnih nedostataka, zbog kojih nije učinkovit i transparentan.³² Ne samo zbog toga što nije jasno propisano koje tijelo i na koji način provodi kontrolu, nego ne postoji dužnost obavještanja oštećenika o poduzetim radnjama u vezi podnesene pritužbe, niti kakva je odluka po tom pitanju donesena. Okolnost da je kontrola osigurana u okviru hijerarhijske strukture državnog odvjetništva ne mora nužno biti loše rješenje, jer uostalom ni Direktiva ne postavlja izričiti zahtjev da kontrolu nepokretanja kaznenog postupka mora provesti neko drugo tijelo različito od državnog odvjetništva. Međutim, Direktiva ipak postavlja zahtjev da postupak kontrole i donesena odluka moraju biti provedeni na nepristran način i ta je okolnost kamen spoticanja jer je zakon u tom dijelu neodređen i nejasan, pa nije izgledno da će postupak kontrole doista biti neovisan i proveden na objektivni i nepristran način. Slijedom navedenog, može se zauzeti stajalište da postojeće rješenje ne predstavlja za oštećenika učinkovito pravno sredstvo kojim bi se osigurala dosljedna kontrola nepokretanja kaznenog postupka jer nije jasno propisan transparentan postupak kontrole niti tijelo koje bi imalo osigurane uvjete za nepristranu i objektivnu procjenu utemeljenosti pritužbe oštećenika.

Zanimljiva situacija predviđena je u čl. 232 ZKP, gdje je propisana mogućnost u kojoj državni odvjetnik može povući optužnicu prije ili nakon potvrde optužnice. Tako, državni odvjetnik može povući optužnicu, bez prethodnog odobrenja, do njenog potvrđivanja, a nakon toga, pa do početka rasprave – samo uz odobrenje suca za prethodno saslušanje koji je potvrdio

³² Govedarica primjećuje manjkavosti postojećeg rješenja te ukazuje na prednosti supsidijarne tužbe kao nadzora nad monopolom državnog odvjetnika u selekciji prijavljenih kaznenih djela. Vid. M. Govedarica, „Akuzatorski krivični postupak i načelo akuzatornosti u ZKP-u Republike Srpske“, *Vladavina prava i pravna država u regionu* (ur. G. Marković), Istočno Sarajevo 2013, 731.

optužnicu. Postupak se obustavlja rješenjem, o čemu se odmah obavještava ju osumnjičenik, odnosno optuženik i branitelj, kao i oštećenik. U prvoj situaciji, kada je državni odvjetnik odustao od progona bez prethodnog odobrenja, sudac za prethodno saslušanje obustavlja postupak poštujući akuzatorno načelo jer je ovlaštenu tužitelj odustao od kaznenog progona pa slijedom toga ne dolazi do kontrole optužnice. Međutim, u čl. 232, st. 2 ZKP propisano je da se rješenje dostavlja između ostalog i oštećeniku. Ovdje se otvaraju dva važna pitanja. Prvo – može li oštećenik podnijeti žalbu protiv tog rješenja i inicirati kontrolu odustajanja od kaznenog progona i drugo – tko će odlučiti o žalbi i kakvu će odluku donijeti? Na prvo pitanje treba odgovoriti potvrdno, budući da ZKP u čl. 318 propisuje da protiv rješenja suda donesenog u prvom stupnju, stranke, branitelj i osobe čija su prava povrijeđena mogu podnijeti žalbu uvijek kad u ovom zakonu nije izričito određeno da žalba nije dopuštena.³³ U pogledu drugog pitanja, odgovor je moguće pronaći u čl. 321, st. 2 i 3, u vezi s čl. 24, st. 7 ZKP, u kojem je propisano da vijeće u tročlanom sastavu može, ukoliko usvoji žalbu, ukinuti rješenje i vratiti predmet na ponovno odlučivanje ili pak preinačiti odluku suca za prethodna saslušanja. Međutim, time nije ništa rečeno što će se dalje dogoditi, budući da državni odvjetnik očito ne želi prgoniti i kakvu bi to uopće drugačiju odluku mogao donijeti sudac za prethodno saslušanje. Očito je da ne postoji procesni mehanizam kojim bi se osigurala kontrola nepokretanja kaznenog postupka u navedenom slučaju.³⁴

U drugom slučaju gdje sud, nakon što je potvrdio optužnicu, dakle ustanovio postojanje osnovane sumnje da je određena osoba počinila kazneno djelo, najprije treba dati svoju suglasnost za obustavu postupka, pa tek tada obustaviti postupak, situacija je još kompliciranija. To se očituje u okolnosti da je sud doista utvrdio viši stupanj sumnje da je određena osoba počinila kazneno djelo, što je dostatno da se čitava stvar uputi na suđenje, pri čemu opet dolazi do obustave postupka jer državni odvjetnik ne želi iz nekog razloga prgoniti. Ako je sud potvrdio postojanje osnovane sumnje i nepostojanje procesnih smetnji za progon, postavlja se pitanje čime je to državni odvjetnik motiviran, kad u tom trenutku odustaje od progona. Štoviše, ako se sud ne složi s odlukom državnog odvjetnika, nije jasno na koji način će naložiti državnom odvjetniku da progona, budući da državni odvjetnik uvijek može tijekom rasprave odustati od kaznenog progona. Ukoliko, pak, obustavi postupak, domaća procesna teorija smatra da je već suđeno u istoj stvari i ne

³³ Usp. H. Sijerčić-Čolić, M. Hadžimeragić, M. Jurčević, D. Kaurinović, M. Simović, *Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 2005, 627.

³⁴ Ovo rješenje nije u skladu s Direktivom, koja zahtijeva da oštećenik mora imati osiguranu mogućnost osporavati odluku o odustanku od kaznenog progona i nakon podnošenja optužnice (t. 44).

dopušta podnošenje nove optužnice nego samo ponavljanje postupka.³⁵ Pri tome, ZKP istovremeno dopušta i u ovoj situaciji oštećeniku da se žali i da o žalbi odluči izvanraspravno vijeće, no nisu predviđene nikakve institucionalne garancije da će doći do nastavka kaznenog progona, čak i ukoliko izvanraspravno vijeće ustanovi da je žalba osnovana, te ukine odluku i vrati predmet na ponovno odlučivanje sucu za prethodna istraživanja.

4.2. Hrvatska

Za razliku od Bosne i Hercegovine, u kojoj je prihvaćanjem modela tužiteljske istrage državni odvjetnik u potpunosti monopolizirao funkciju kaznenog progona,³⁶ u Hrvatskoj su i dalje zadržani supsidijarni i privatni tužitelj kao ovlašteni tužitelji u kaznenom postupku.³⁷ Slijedom toga, pitanje kontrole nepokretanja kaznenog postupka riješeno je u okviru prava oštećenika na supsidijarnu tužbu.³⁸ Na taj je način osigurana protuteža i korektiv monopolu državnog odvjetnika na progon za kaznena djela za koja se progoni po službenoj dužnosti,³⁹ budući da oštećenik ima specifičnu ulogu nadziratelja nad postupanjem državnog odvjetnika sukladno načelu legaliteta kaznenog progona.⁴⁰ Stupanjem na mjesto državnog odvjetnika i preuzimanjem kaznenog progona oštećenik postaje ovlašteni tužitelj, pa ostvarujući svoj privatni interes da počinitelj bude kažnjen, ostvaruje i javni interes za kažnjavanjem počinitelja kaznenog djela. No, ovdje nije riječ o oštećenikovom privatnom pravu kažnjavanja, nego o državnom pravu kažnjavanja koje mu država prepušta kao svojem savezniku. To se najjasnije vidi iz dvije nedvojbene okolnosti. Prva je obavezna sudska kontrola preuzimanja kaznenog progona, a druga pravo državnog odvjetnika da se u bilo kojem trenutku predomisli i ponovno preuzme kazneni progon od supsidijarnog tužitelja.⁴¹ Ustanova

³⁵ *Ibid.*

³⁶ Usp. H. Sijerčić-Čolić, „Rasprava o reformi u krivičnom pravosuđu i krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, s posebnim osvrtom na novo krivično procesno pravo“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* 1/2003, 181–208.

³⁷ Detaljnije o ovlaštenom tužitelju u kaznenom postupku, vid. V. Ljubanović, „Tužitelj u kaznenom postupku“, *Pravni vjesnik* 1/1995, 54–66.

³⁸ Vid. G. Tomašević, *Kazneno procesno pravo, Opći dio: Temeljni pojmovi*, Split 2011, 125–126.

³⁹ D. Krapac, 219.

⁴⁰ Svrha načela legaliteta je jamstvo da će državni odvjetnik u pokretanju kaznenog postupka sa svakim počiniteljem kaznenog djela postupati na jednak način uvijek kada u svojem postupanju ustanovi da postoji osnovana sumnja da je određena osoba počinila kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti, a nema smetnji za njezin progon. *Ibid.*, 92–95. Ipak, državno odvjetništvo katkada može pogriješiti u objektivnoj prosudbi te odustati od kaznenog progona iako su ispunjeni zakonski uvjeti za kazneni progon, pa je potpuno razumljivo da mora postojati sustav djelotvorne kontrole nad njegovim radom.

⁴¹ Usp. D. Krapac, D. Lončarić, 37.

supsidijarnog tužitelja danas predstavlja tradicionalni institut hrvatskog kaznenog procesnog prava, budući da u gotovo nepromijenjenom obliku egzistira još od 1875. godine, kada je stupio na snagu prvi hrvatski Zakon o kaznenom postupku mješovitog tipa.⁴² Iz navedenog, proizlazi da oštećenik pored uloge nuzgrednog tužitelja i ovlaštenika na podnošenje imovinsko-pravnog zahtjeva uživa i treću važnu ulogu; da pomaže državi u progonu počinitelja kaznenih djela u onim slučajevima kada su njezina tijela zakazala ili neopravdano odustala od kaznenog progona. To mu je pravo osigurano tijekom čitavog kaznenog postupka, pa i prije njegova započinjanja, budući da oštećenik može postati supsidijarni tužitelj ne samo tijekom prethodnog postupka, nego i tijekom suđenja na raspravi, pri čemu kontrolu preuzimanja progona obavlja funkcionalno nadležni sud ovisno o stadiju kaznenog postupka.⁴³

Noviji razvoj hrvatskog kaznenog procesnog prava iznjedrio je još jednog novog sudionika kaznenog postupka – žrtvu kaznenog djela.⁴⁴ Stoga je, radi ispravnog zaključka o usklađenosti hrvatskog prava s Direktivom, potrebno pažljivo razlikovati procesni položaj žrtve i oštećenika⁴⁵ jer iako se u kolokvijalnom govoru ti pojmovi znaju ispreplitati, njihov procesni položaj i ovlaštenja u kaznenom postupku se ipak razlikuju.⁴⁶ Tako je žrtva kaznenog djela osoba koja zbog počinjenja kaznenog djela trpi fizičke i duševne posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda (čl. 202, st. 2, t. 11 ZKP), dok je oštećenik žrtva i druga osoba čije je kakvo osobno ili imovinsko pravo povrijeđeno ili ugroženo kaznenim djelom, a sudjeluje u svojstvu oštećenika u kaznenom postupku (čl. 202, st. 2, t. 12 ZKP).⁴⁷ Navedene definicije nisu samo sporedne naravi, budući da ZKP jasno razlikuje procesna prava žrtve⁴⁸ i oštećenika.⁴⁹ To je jasno vidljivo u čl. 43, st. 1, t. 2

⁴² Opširnije o povijesnom razvoju ustanove supsidijarnog tužitelja u Republici Hrvatskoj, vid. *Ibid.*, 22–35.

⁴³ Usp. V. Ljubanović, (2002), 67.

⁴⁴ Opširnije, vid. G. Tomašević, M. Pajčić, „Subjekti u kaznenom postupku: pravni položaj žrtve i oštećenika u novom hrvatskom kaznenom postupku“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* 2/2008, 817–857.

⁴⁵ Z. Burić, „Položaj žrtve u hrvatskom i makedonskom kaznenom procesnom pravu kroz prizmu Okvirne odluke o položaju žrtava u kaznenom postupku“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 2/2011, 496.

⁴⁶ *Tomašević i Pajčić* ističu da se žrtve može podijeliti u dvije grupe: žrtve koje aktivno sudjeluju u postupku, tj. žrtve-oštećenici, i žrtve koje ne sudjeluju aktivno u postupku, tj. postupovno neaktivne žrtve, žrtve koje nisu oštećenici. Vid. G. Tomašević, M. Pajčić, 839.

⁴⁷ *Tomašević* određivanje pojma oštećenika kao osobe koja u svojstvu oštećenika sudjeluje u postupku ne smatra teorijski prihvatljivim. Stoga, kao jednostavnije rješenje predlaže definiciju prema kojoj je oštećenik žrtva kaznenog djela koja sudjeluje u kaznenom postupku. Vid. G. Tomašević, 109, fn. 436.

⁴⁸ Vid. čl. 43–46 ZKP.

⁴⁹ Vid. čl. 47–54 ZKP.

ZKP u kojem je propisano pravo žrtve da sudjeluje u kaznenom postupku kao oštećenik.⁵⁰ Iz navedenog, proizlazi da je žrtva širi pojam od oštećenika jer može, ali i ne mora, sudjelovati u kaznenom postupku kao oštećenik. Ta je, pak, razlika bitna, jer ZKP samo oštećeniku osigurava pravo na preuzimanje kaznenog progona u svojstvu supsidijarnog tužitelja, ali ne i žrtvi kaznenog djela (čl. 47, st. 1, t. 12 ZKP).⁵¹ Žrtvi su osigurane dostatne mogućnost da sudjeluje u kaznenom postupku kao oštećenik budući da su sud, državno odvjetništvo, istražitelj i policija dužni pri poduzimanju prve radnje u kojoj sudjeluje obavijestiti žrtvu o pravima koja ima kao oštećenik (čl. 43, st. 4, t. 2 ZKP), te u zapisnik unijeti danu obavijest i izjavu žrtve želi li sudjelovati u postupku u svojstvu oštećenika (čl. 43, st. 5 ZKP).

Osim toga, žrtva koja nije obaviještena o pravu da u postupku sudjeluje kao oštećenik ima pravo prijaviti se kao oštećenik do podizanja optužnice, policiji ili državnom odvjetništvu, a do završetka rasprave, sudu (čl. 46, st. 1 ZKP). Slijedom navedenog, državni odvjetnik će o odbačaju prijave te razlozima za takvu odluku izvijestiti samo oštećenika uz pouku da može sam poduzeti progon (čl. 206, st. 5, t. 3, u svezi s čl. 55, st. 1 ZKP). Takvu će obavijest dostaviti i žrtvi, ali je neće poučiti o pravu da može preuzeti kazneni progon u svojstvu supsidijarnog tužitelja, budući da to pravo po naravi stvari pripada samo oštećeniku. Iako Direktiva u čl. 11, st. 1 govori o pravu žrtve da zahtijeva kontrolu nepokretanja kaznenog postupka, prikazano rješenje nije u suprotnosti s tim zahtjevom. Naime, Direktiva izriječno predviđa da pravo zahtijevati kontrolu nepokretanja kaznenog postupka ima samo ona žrtva čiji je procesni položaj formalno uspostavljen, a tome odgovara procesni položaj oštećenika u smislu čl. 47 ZKP. Stoga se na temelju svega rečenog može izvesti zaključak da je u Hrvatskoj osigurano pravo žrtvi da zahtijeva kontrolu nepokretanja kaznenog postupka, a procesni instrument za to je ustanova supsidijarnog tužitelja, pa je u tom smislu udovoljeno zahtjevu iz čl. 11, st. 1 Direktive.

U Hrvatskoj, žrtva može konstituirati svoju procesnu poziciju oštećenika još i prije nego je državni odvjetnik uopće donio formalnu odluku o pokretanju kaznenog postupka,⁵² budući da su tijela kaznenog postupka dužna pou-

⁵⁰ Pored toga, ZKP propisuje čitav niz prava žrtve koja su usmjerena na zaštitu žrtve od sekundarne viktimizacije do koje može doći njezinim sudjelovanjem u kaznenom postupku. Detaljnije o tim pravima, vid. D. Krapac, 247–248.

⁵¹ Žrtva, s druge strane, ima pravo na obavijest od državnog odvjetnika o poduzetim radnjama povodom njezine prijave (čl. 206.a ZKP) i podnošenje pritužbe višem državnom odvjetniku (čl. 206.b ZKP).

⁵² Državni odvjetnik pokreće kazneni postupak: a) donošenjem rješenja o provođenju istrage kada ustanovi postojanje osnovane sumnje da je određena osoba počinila kazneno djelo za koje je predviđena kazna teža od pet godina zatvora (čl. 217, st. 1 ZKP); b) podizanjem optužnice kada se ne provodi istraga (čl. 341, st. 2 ZKP); c) podizanjem neposredne optužnice

čiti žrtvu o pravu da sudjeluje kao oštećenik još prilikom prve radnje u kojoj dolaze u doticaj s žrtvom kaznenog djela. Sukladno tome, hrvatsko pravo udovoljava čl. 11, st. 2 Direktive.

Pravo na obavijest o nepokretanju kaznenog postupka odnosno odustanku od kaznenog progona tijekom kaznenog postupka predstavlja fundamentalnu osnovu za ostvarenje prava oštećenika da zahtijeva kontrolu nepokretanja kaznenog postupka. Stoga, ZKP propisuje dužnost državnog odvjetnika kada utvrdi da nema osnova za progon za kazneno djelo za koje se kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti ili kad utvrdi da nema osnova za progon protiv neke od prijavljenih osoba, da o tome u roku od osam dana izvijesti oštećenika i uputi ga da može sam poduzeti progon (čl. 55, st. 1 ZKP).⁵³ No, sama obavijest nije dostatna, pa je propisana obveza državnog odvjetnika da oštećeniku uz obavijest dostavi i napatuk koje radnje može poduzeti radi ostvarivanja toga prava, te mu je u tu svrhu dužan omogućiti uvid u spis predmeta (čl. 55, st. 5 ZKP). To pravo oštećenika ključna je informativna podloga za donošenje odluke o preuzimanju kaznenog progona. Slijedom navedenog, može se zaključiti da hrvatsko pravo u cijelosti udovoljava zahtjevu iz čl. 11, st. 3 Direktive jer se ne zadržava samo na pravu na obavijest, nego jamči oštećeniku uvid u spis predmeta u cilju donošenja odluke o preuzimanju progona.

Središnje i najznačajnije pitanje kontrole nepokretanja kaznenog postupka jest tko će provesti taj postupak i donijeti odluku o utemeljenosti odluke državnog odvjetnika kojom je odustao od kaznenog progona. Direktiva ne propisuje izrijeком koje bi tijelo trebalo provesti kontrolu, ali ipak naglašava da to mora biti osoba ili tijelo različito od tijela koje je donijelo osporavanu odluku, te da donesena odluka i postupak koji joj je prethodio moraju biti nepristrano provedeni (t. 43). U Hrvatskoj je kontrola povjerena sudu, premda takav zaključak ne proizlazi direktno iz ustanove supsidijarnog tužitelja. Naime, pravo na supsidijarnu tužbu nije privatna stvar oštećenika. On, doduše, jeste motiviran privatnim interesom kada daje inicijativu za preuzimanje kaznenog progona i tim se interesom vodi u jednom preuzetom postupku, no pri tome supsidijarni tužitelj istovremeno obavlja kazneni progon i u javnom interesu. Da je tome tako, proizlazi iz okolnosti da je predviđena *ex officio*

ako nakon provođenja izvida postoji dovoljno osnova za njezino podizanje (čl. 341, st. 3 ZKP). Budući da Ustav RH u čl. 29, st. 5 propisuje da se kazneni postupak može pokrenuti samo pred sudom na zahtjev ovlaštenog tužitelja, tada formalno započinjanje kaznenog postupka određuje sudska odluka odnosno mogućnost sudske odlučivanja o pretpostavkama za započinjanje i vođenje kaznenog postupka. Usp. Z. Đurđević, „Rekonstrukcija, judicijalizacija, konstitucionalizacija, europeizacija hrvatskog kaznenog postupka V. novelom ZKP/08 prvi dio?“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* 2/2013, 322.

⁵³ Tako će postupiti i sud ako je donio rješenje o obustavi postupka zbog odustajanja državnog odvjetnika od progona u drugim slučajevima.

sudska kontrola preuzimanja kaznenog progona. Oštećenik ne postaje supsidijarni tužitelj davanjem inicijative za preuzimanje kaznenog progona, nego tek kada mu sud to dopusti nakon što je prethodno ustanovio da su ispunjene zakonske pretpostavke za kazneni progon.⁵⁴ Stoga je njegova pozicija ovlaštenog tužitelja apsolutno determinirana prethodnom odlukom suda kojom mu se dopušta preuzimanje kaznenog progona.⁵⁵ Predviđanjem *ex officio* sudske kontrole osigurava se objektivna i nepristrana procjena zakonskih pretpostavki za kazneni progon, budući da je kontrola povjerena sudu koji po naravi stvari uživa najveći mogući stupanj samostalnosti i neovisnosti u svojem radu. Ta su, pak, jamstva nužna budući da sudska kontrola preuzimanja kaznenog progona ispunjava dvostruku svrhu. S jedne strane, osigurava se zaštita nedužnog građanina od šikaniranja i zlonamjernih progona, a s druge strane dopuštanjem oštećeniku da preuzme progon i postane ovlašten tužitelj, sud će indirektno poslati poruku državnom odvjetniku da je ipak pogriješio u procjeni postojanja zakonskih pretpostavki za kazneni progon, uslijed čega se državni odvjetnik može predomisliti i ponovno preuzeti progon od supsidijarnog tužitelja.

5. POSEBNO O USKLAĐIVANJU NACIONALNIH PRAVA S ČL. 11 DIREKTIVE

Na temelju svega rečenog, može se zaključiti da je putem ustanove supsidijarnog tužitelja žrtvi u Hrvatskoj osigurana učinkovita mogućnost da osporava odluku državnog odvjetnika o nepokretanju kaznenog postupka. Iako ni taj sustav nije idealan, jer prebacuje na žrtvu teret obavljanja funkcije kaznenog progona, što za sobom povlači opasnost pokretanja zlonamjernih progona, ipak je taj model teorijski opravdaniji nego komparativna rješenja u Njemačkoj, Italiji, pa i Bosni i Hercegovini. Najočitija prednost jeste dosljedno poštivanje stroge podjele procesnih funkcija na različite procesne subjekte. Riječ je, naravno, o akuzatornom načelu kao neizostavnom temelju svakog suvremenog kaznenog postupka koje danas predstavlja neupitnu instituciju kaznenog procesnog prava. Ustanova supsidijarnog tužitelja istovremeno osigurava sudu da kontrolira postojanje zakonskih pretpostavki za kazneni progon, a pri tome otklanja nepovoljno zadiranje suda u funkciju

⁵⁴ Pri tome će sud kontrolirati je li se osoba koja preuzima progon može smatrati oštećenikom u smislu zakona, je li progon preuzela pravovremeno, te postoje li zakonom predviđeni uvjeti za vođenje postupka. Vid. V. Ljubanović, (2002), 67.

⁵⁵ Sudska kontrola supsidijarne tužbe omogućava njezino podnošenje samo tamo gdje bi bilo uvjeta i za „javnu optužbu“ koja je izostala uslijed pogrešne odluke državnog odvjetnika. Stoga, Krapac i Lončarić ističu da sudska kontrola preuzimanja kaznenog progona „kanalizira“ ostvarivanje oštećenikovih privatnih interesa u smjeru ostvarivanja javnih interesa, tj. da okrivljenik bude proglašen krivim i kažnjen samo ako za to postoje zakonski uvjeti. Vid. D. Krapac, D. Lončarić, 38.

kaznenog progona. Konkretna rješenja u Njemačkoj i Italiji, iako imaju svoje opravdanje, imaju problem s akuzatornim načelom jer se sud profilirao u tijelo koje nalaže državnom odvjetniku poduzimanje ili nastavak kaznenog progona, pri čemu je pod znakom upitnika volja državnog odvjetnika da tako i postupi, a čak i ako po nalogu poduzme kazneni progon, uvijek postoji opasnost da će svjesno opstruirati daljnji tijek postupka, te u najgorem slučaju dovesti do obustave postupka ili oslobađajuće presude. Taj je problem elegantno izbjegnuto kod supsidijarne tužbe interpoliranjem oštećenika između suda i državnog odvjetnika uslijed čega sud, dopuštajući oštećeniku da preuzme progon, šalje indirektnu poruku državnom odvjetniku da je ipak pogriješio, ali bez nametanja ikakve obveze da dalje progoni budući da je osiguran kazneni progon u javnom interesu putem supsidijarnog tužitelja.

Ipak, Direktiva ide za tim da uvede učinkovit, brz, jednostavan i transparentan postupak kontrole nepokretanja kaznenog postupka koji bi bio lišen nepotrebnog birokratizma, uz istovremeno jamčenje žrtvi da i bez posebnog pravničkog znanja i umijeća izazove kontrolu nepokretanja kaznenog postupka. Upravo se kod supsidijarne tužbe pokazuje spornim pretjerano birokratiziranje, korespondencija pisanim podnescima, pogotovo u prethodnom postupku, što je problem koji može odvrćati žrtve od preuzimanja kaznenog progona jer nemaju potrebno stručno znanje, niti su dovoljno financijski jake da bi profesionalnu pomoć platile.

Budući da Direktiva ne zamjenjuje domaće norme, nego postavlja određene zahtjeve kako bi se postigla što veća sadržajna usklađenost domaćeg prava s Direktivom, tada je potpuno razumljivo da neće sve države imati jednaka procesna rješenja kontrole nepokretanja kaznenog postupka. Bez obzira na to o kojem se kaznenom postupku radi, svaki je sazdan na nekim temeljnim načelima domaćeg kaznenog procesnog prava koja se ne mogu tek tako mijenjati i zabacivati zbog slijepog slijedenja nekog trenda. Bilo bi stoga pretjerano očekivati da države jednostavno napuste postojeće neupitne standarde i prihvate u cijelosti zahtjeve iz Direktive. To uostalom ne traži ni Direktiva jer na više mjesta spominje da joj nije cilj ulaziti u međusobne odnose tijela kaznenog postupka niti ih usklađivati. Baš zbog toga, pitanje kontrole nepokretanja kaznenog postupka ne mora biti jednako riješeno u svim državama, no, s druge strane potpuno je legitimno očekivanje Direktive da se nacionalna zakonodavstva usklade s njezinim zahtjevima u što većoj mjeri. Pri tome se iz teksta Direktive može iščitati tendencija uvođenja jednostavnog i transparentnog postupka kontrole koji bi bio lišen nepotrebnog administriranja i koji bi osigurao žrtvi brzu i učinkovitu kontrolu nepokretanja kaznenog postupka. Ukoliko stanje kaznenog procesnog poretka neke države iz nekog razloga pretpostavlja financijske i vremenske barijere

takvom modelu kontrole, tada je nužno osigurati žrtvi adekvatnu pomoć da postupak pokretanja kontrole ne bude tegoban i kompliciran, kako se ne bi postigao kontraefekt i odvrćanje žrtve od namjere da osporava nepokretanje kaznenog postupka.

Važno je da domaći kazneni postupak bude tako ustrojen da omogućiti žrtvi nesmetano i učinkovito korištenje tim pravom, te da tijelo kojem je povjeren provodjenje kontrole uživa samostalnost i neovisnost u svojem radu koji su nužni za donošenje nepristrane odluke. Nije dovoljno samo propisati neko pravo žrtve, nego ga je potrebno tako nomotehnički urediti da ima realnu mogućnost ostvarenja u praksi i da žrtva doista može očekivati korist od takvog rješenja. Stoga bi svako isključivo birokratsko propisivanje učinkovitog pravnog sredstva bez uzimanja u obzir temeljnih načela kaznenog procesnog prava i međusobnih odnosa tijela kaznenog postupka učinilo više štete nego koristi i stavilo pod znak upitnika dosljedno ostvarivanje prava žrtve da osporava odluku o nepokretanju kaznenog postupka.

6. ZAKLJUČAK

Kontrola nepokretanja kaznenog postupka nije uređena na zadovoljavajući način u Bosni i Hercegovini. Više je faktora u igri koji ukazuju na podnormiranost, ili, pak, na potpuni izostanak jamstva prava žrtve da zahtijeva kontrolu nepokretanja kaznenog postupka. Trenutno je kontrola uređena kao instancijsko pravno sredstvo u okviru hijerarhijske strukture državnog odvjetništva. No, sam postupak kontrole, način odlučivanja, odluke koje se donose, te pravne posljedice usvajanja pritužbe oštećenika nisu propisani. Oštećeniku nije osigurano pravo na obavijest o radnjama koje su poduzete po podnesenoj pritužbi, niti mu se jamči donošenje ikakve odluke po tom pitanju, pa je spomenuto pravo pritužbe mrtvo slovo na papiru, a ne model učinkovitog nadzora nad neaktivnim državnim odvjetnikom. Pored toga, pravo na pritužbu je ograničeno samo na prethodni postupak, pa u kasnijim etapama postupka kao što su stadij optuživanja i kontrole optužnice ili, pak, rasprava ne postoji mogućnost iniciranja kontrole odustanka od kaznenog progona. U Bosni i Hercegovini prihvaćeno je osebujno rješenje da je kontrola osigurana kao instancijsko pravno sredstvo u okviru državnog odvjetništva. To rješenje nije protivno Direktivi, budući da i Direktiva ne postavlja izričiti zahtjev da to mora biti nego drugo državno tijelo, no, istovremeno zahtijeva da postupak bude nepristrano proveden, te da tijelo koje postupa kao kontrolni mehanizam ne bude povezano s prethodnim odlučivanjem.

Hrvatsko rješenje baštini tradicionalnu ustanovu supsidijarnog tužitelja koja je prilično detaljno normirana, te osigurava učinkovitu mogućnost

kontrole nepokretanja kaznenog postupka. Pri tome se u osobi supsidijarnog tužitelja isprepliću privatni i javni interesi uslijed čega on, iako je motiviran privatnim interesom, u biti osigurava progon počinitelja u javnom interesu. U konkretnom slučaju, država gleda na supsidijarnog tužitelja kao na svojeg saveznika i prepušta mu progon kada je njezin službenik pogriješio i nezakonito od sebe otklonio dužnost da progoni. Hrvatsko je rješenje usklađeno s Direktivom i osigurava sustavnu kontrolu nad odustankom od kaznenog progona tijekom čitavog kaznenog postupka, Ipak, Direktiva zahtijeva jednostavan, transparentan i brz postupak kontrole. Stoga bi ustanova supsidijarnog tužitelja mogla biti unaprijedena jamčenjem adekvatne pravne pomoći svakom oštećeniku koji želi preuzeti kazneni progon. Treba uzeti u obzir činjenicu da veliki broj oštećenika nema potrebno pravno znanje i vještinu za snalaženje u šumi odredaba kaznenog postupka, te da pretjerano birokratski postupak može obeshrabiliti oštećenika pa da na koncu odustane od preuzimanja kaznenog progona. Zbog toga bi trebalo, koliko je god to moguće, pojednostaviti postupak preuzimanja progona, ali i osigurati stručnu pravnu asistenciju i savjet kako bi svaki oštećenik to svoje pravo doista i realizirao.

LISTA REFERENCI

Bibliografske reference

1. Barbuto, Giorgio, Luerti, Simone, Pilla, Vittorio, Spina, Rosario, *Compendio di diritto processuale penale*, Maggioli, Santarcangelo di Romagna 2012;
2. Batistić Kos, Vesna, *Pozitivne obveze prema Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Narodne novine, Zagreb 2012;
3. Bayer, Vladimir, *Kazneno procesno pravo – odabrana poglavlja, Knjiga II, Povijesni razvoj kaznenog procesnog prava*, MUP RH, Zagreb 1995;
4. Blom, Martine, Smit, Paul, “The Prosecution Service Function within the Dutch Criminal Justice system“, *Coping with Overloaded Criminal Justice Systems, The Rise of Prosecutorial Power Across Europe* (eds. J. M. Jehle, M. Wade), Springer, Heidelberg 2006;
5. Bubalović, Tadija, „Novela zakona o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine od 17. 6. 2008. – pozitivna rješenja i iznevjerena očekivanja“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* 2/2008;
6. Burić, Zoran, „Položaj žrtve u hrvatskom i makedonskom kaznenom procesnom pravu kroz prizmu Okvirne odluke o položaju žrtava u kaznenom postupku“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 2/2011;
7. Dautbegović, Almin, Pivić, Nezir, „Položaj oštećenog u krivičnom postupku Bosne i Hercegovine“, *Analiza Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici* 5/2010;

8. Di Amato, Astolfo, *Criminal Law in Italy*, Kluwer Law International, 2011;
9. Đurđević, Zlata, „Pravo na učinkovitu istragu u kaznenim predmetima: analiza hrvatske prakse i prava“, *Zbornik radova Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, Zagreb 2014;
10. Đurđević, Zlata, „Rekonstrukcija, judicijalizacija, konstitucionalizacija, europeizacija hrvatskog kaznenog postupka V. novelom ZKP/08 prvi dio?“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* 2/2013;
11. Filipović, Ljiljana, „Položaj oštećenog u krivičnom postupku“, *Pravo i pravda* 1/2009;
12. Govedarica, Mladenka, „Akuzatorski krivični postupak i načelo akuzatornosti u ZKP-u Republike Srpske“, *Vladavina prava i pravna država u regionu* (ur. G. Marković), Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, Istočno Sarajevo 2013;
13. Groenhuijsen, Marc, Pemberton, Antony, “The EU framework decision for victims of crime“, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 1/2009;
14. Groenhuijsen, Marc, “The development of international policy in relation to victims of crime“, *International Review of Victimology* 20/2014;
15. Krapac, Davor, *Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije*, Narodne novine, Zagreb 2012;
16. Krapac, Davor, Lončarić, Darko, *Oštećenik kao tužitelj u krivičnom postupku*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb 1985;
17. Kulesza, Cezary, “Directive 2012/29/EU of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime“, *Improving Protection of Victims’ Rights: Access to Legal Aid*, (eds. P. Wiliński, P. Karlik), Adam Mickiewicz University, Poznan 2014;
18. Ljubanović, Vladimir, *Kazneno procesno pravo – izabrana poglavlja*, Grafika, Osijek 2002;
19. Ljubanović, Vladimir, „Tužitelj u kaznenom postupku“, *Pravni vjesnik* 1/1995;
20. Meyer-Krapp, Edda, *Das Klageerzwingungsverfahren*, Dissertation, Juristischen Fakultät der Georg August Universität zu Göttingen, Göttingen 2008;
21. Pavlović, Zoran S., „Neke specifičnosti oštećenog kao supsidijarnog tužioca (u kaznenom procesnom pravu Republike Srbije)“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 3/2012;
22. Pivić, Nezir, „Historijski prikaz položaja oštećenog u krivičnom postupku“, *Analiza Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici* 8/2011;
23. Rodin, Siniša, Čapeta, Tamara, *Učinci direktive Europske unije u nacionalnom pravu*, Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, Zagreb 2008;
24. Roxin, Claus, Schünemann, Bernd, *Strafverfahrensrecht, Ein Studienbuch*, Verlag C.H. Beck, München 2012;

25. Ruggieri, Francesca, Marcolini, Stefano, “Italy“, *Toward a prosecutor for the European Union, Volume I, A Comparative Analysis* (ed. L. Katalin), Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon 2013;
26. Schroth, Klaus, *Die Rechte des Opfers im Strafprozess*, C. F. Müller, Hütthig Jehle Rehm 2012;
27. Sijerčić-Čolić, H., Hadžiomeragić, M., Jurčević, M., Kaurinović, D., Simović, N. M., *Komentari zakona o krivičnom postupku u BiH*, Savjet Evrope i Evropska komisija, Sarajevo 2005;
28. Sijerčić-Čolić, Hajrija, *Krivično procesno pravo, Knjiga I, Krivičnoprocesni subjekti i krivičnoprocesne radnje*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2005;
29. Sijerčić-Čolić, Hajrija, „Rasprava o reformi u krivičnom pravosuđu i krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, s posebnim osvrtom na novo krivično procesno pravo“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* 1/2003;
30. Šeparović, Zvonimir, *Viktimologija: studije o žrtvama*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb 1987;
31. Tomašević, Goran, *Kazneno procesno pravo, Opći dio: Temeljni pojmovi*, Pravni fakultet u Splitu, Split 2011;
32. Tomašević, Goran, Pajčić, Matko, „Subjekti u kaznenom postupku: pravni položaj žrtve i oštećenika u novom hrvatskom kaznenom postupku“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* 2/2008;
33. Turković, Ksenija, „Utjecaj međunarodnog kaznenog prava na razvoj prava žrtve međunarodnih kaznenih djela te žrtava općenito u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 5/2004.

Ante Novokmet, LL.D.

Faculty of Law, University of Josip Juraj Strossmayer in Osijek

VICTIMS' RIGHT TO REVIEW IN THE EVENT OF A DECISION NOT TO PROSECUTE UNDER ARTICLE 11th OF THE DIRECTIVE 2012/29/EU AND COMPATIBILITY OF BOSNIAN-HERZEGOVINIAN AND CROATIAN LAW

Summary

Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime came into force on 25 October 2012. These rules have established minimum rights of victims in the whole territory of the European Union, including proper support, information and protection. The EU's Member States have until 16 November 2015 to implement the European provisions in their national laws but the obligation is also imminent for countries that are on the road to EU membership. Therefore this paper discusses the right to a review of a decision not to prosecute under article 11th Directive 2012/29/EU, and presents comparative solutions in Germany and Italy. In the paper author analyses the degree of alignment of Bosnian-Herzegovinian and Croatian law with the article 11 of the Directive, and makes final evaluation regarding compatibility of the Bosnian-Herzegovinian and Croatian legal system with the requirements of the Directive 2012/29/EU in the light of victims' rights in the event of a decision not to prosecute.

Key words: *Victim; Injured person; Subsidiary prosecutor; Directive 2012/29/EU; Review of a decision not to prosecute.*